

Bergvliet

door Ir. D.L.H. Slebos

Een oude buitenplaats die geheel verdwenen is

*En schoon de heining my de binnenste sieraden
Verhinderd om te zien, het prachtig huis beloofd
Hier alle schoonheid, schoon die word aan 't oog ontroofd,
Tenzy de Hofheer die belijft ons mee te delen,
Als hy op Bergvliet komt om zynen geest te strelen.*

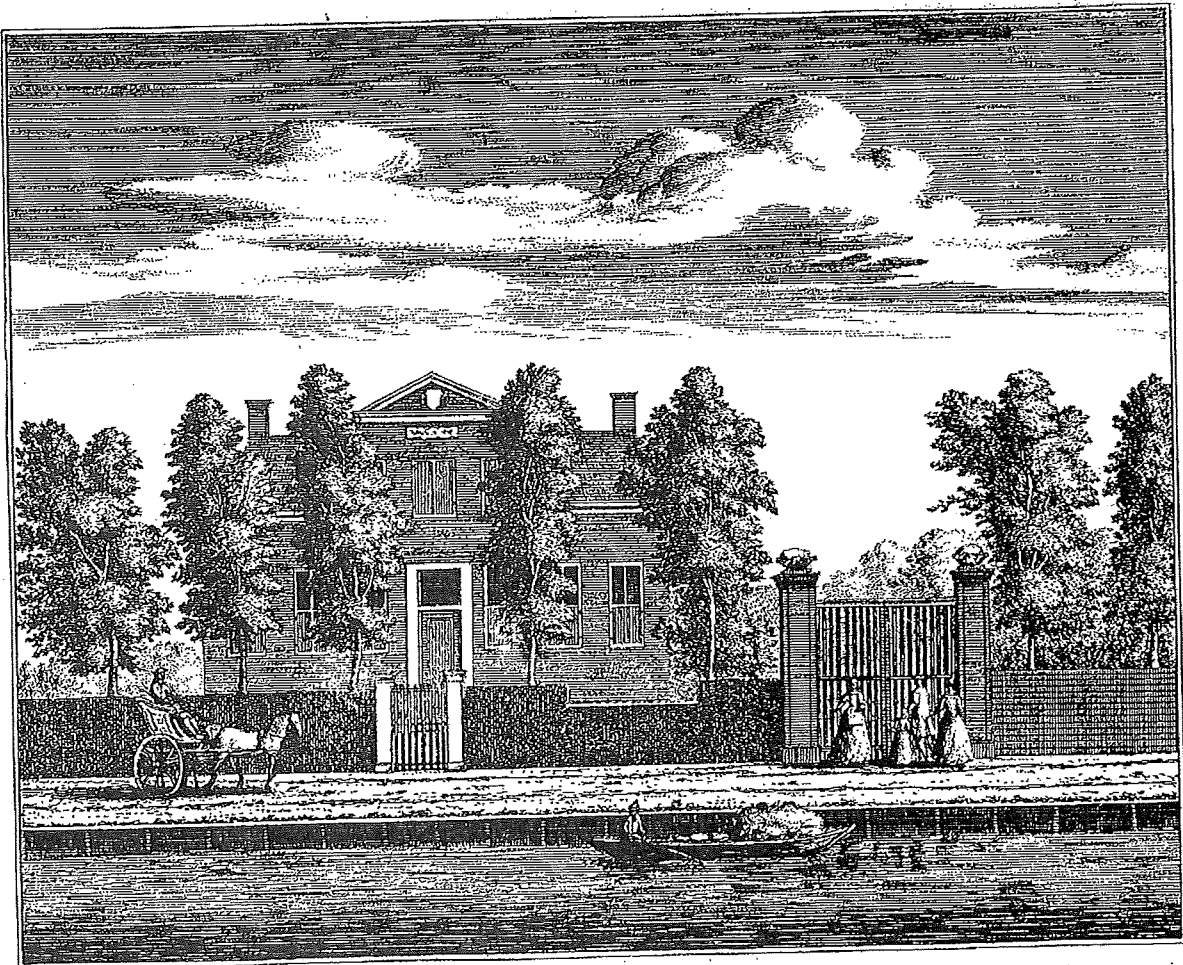
De buitenplaats Bergvliet was de zuidelijke buurman van Vreede Rijk, waarover wij in de kronieken no 7 en 8 verhaalden. Er lagen slechts twee kavels weiland tussen.
Voor wat betreft het bouwjaar laten de archieven ons in de steek. Van vóór 1672 is, waarschijnlijk wegens plundering, van het Gerecht Abcoude-Baambrugge vrijwel niets bewaard gebleven, in tegenstelling tot archivalia van het Gerecht Abcoude-Proosdij. Anderzijds geeft de architectuur, zoals deze zich in

de gravure uit Hollands Arcadie voor- doet, wel een indicatie. De z.g. Hollandse oorlog, die met het rampjaar 1672 begon en eindigde met de Vrede van Nijmegen in 1678, heeft namelijk een caesuur in de architectuur ten gevolge gehad, die ook heel opvallend is bij vergelijking van de reeds eerder besproken buitenplaatsen Meerleveld, Ipenburg en Langversweegen. Wij mogen concluderen dat Bergvliet van vóór 1672 dateert, doch niet meer dan een à twee decennia.

Geertruydenberg

Voor de achtergronden van één der eerste eigenaren, de oudst bekende, dienen wij een bezoek te brengen aan Geertruydenberg.

Sinds 1654 was in Geertruydenberg Matthys van Son burgemeester, terwijl sinds 1658 dominee Petrus Oosdorp, zich ook wel noemend Oosdorp, aldaar bedienaar was van Gods woord. Deze beide heren hadden ieder een zoon, respectievelijk Augustinus van Son en Francois Oosdorp, die het - ongeveer even oud - goed met elkaar konden vinden. Zij waren ook min of meer op elkaar aangewezen, want in de kleine gemeenschap van Geertruydenberg waren weinig jongens waarmee zij, naar de gebruiken van die tijd, konden optrekken.
Na het einde van de oorlog in 1678 haalde de bevolking opgelucht adem en de beide jongemannen, Augustinus van Son en Francois Oosdorp, zijn met deze gunstige vooruitzichten rond

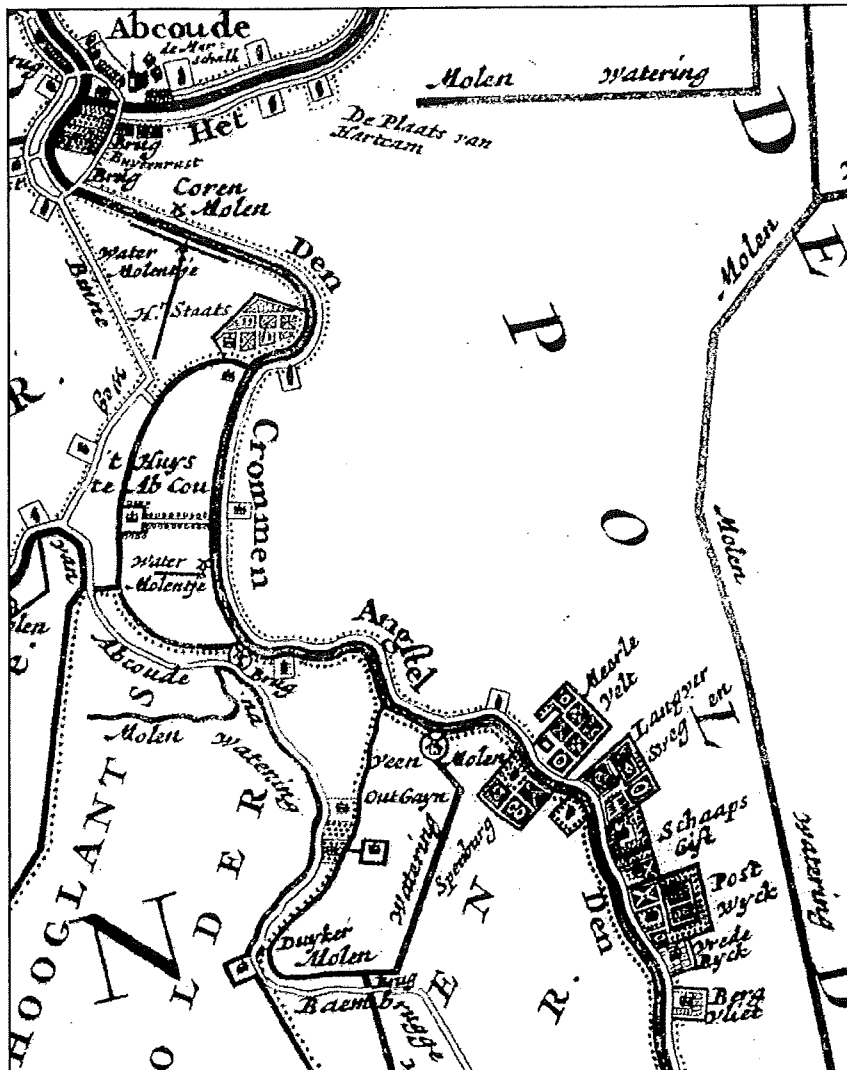

Bergvliet, appartenant à M^r. MATHIEU VAN SON.

Bergvliet, toebehoorende den HEER. MATTHEUS VAN SON.

76

Afbeelding van Bergvliet in Hollands Arcadie 1730

Uitsnede uit de kaart van Gerrit Drogenham ca 1700

1680 getrouwd met twee zussen Schuyffhill uit Den Haag: Augustinus met Anna en Francois met Wilhelmina Schuyffhill. Het waren dochters van Wilhelm Schuyffhill die als jongeman, eveneens in Geertruydenberg opgegroeid, op 29 Februari 1660 in ondertrouw ging met Christina Doesdonck, geboren te Gouda. Wilhelm was procureur bij het Hof van Holland en woonde in Den Haag, waar ook zijn grootvader gewoond heeft die te boek staat als helbardier. Gezien de trouwdatum van vader Wilhelm waren de gezusters Schuyffhill nog vrij jong toen zij trouwden, hetgeen in die tijd niet ongevoond was.

Augustinus volgde zijn vader op als burgemeester van Geertruydenberg. Francois vinden we in een Haagse notarieële acte van 1688 terug als Doctor in de rechten. Volgens deze acte woonde hij in dat jaar te Geertruydenberg. Doch dit kan een notarieële vergissing zijn, aangezien hij zich met zijn vader voor het opmaken van hun beider testament bij de notaris meldde en zij deze notaris nog niet eerder hadden ontmoet.

Hoe het zij, volgens de zetting op het huisgeld van 1681 is de eigenaar van Bergvliet een zekere Oosdorp, en sinds 1706 wordt in de registers op de polderlasten gesproken over "de erven

Oosdorp", hetgeen tot 1733 voortduurt. In de gerechtelijke archieven komt in 1710 een estimatie (taxatie) voor van Bergvliet, nagelaten door Francois Oosdorp.

Of Francois met zijn echtgenote op Bergvliet heeft gewoond, hebben de archieven nog in het duister gelaten. Dat er gewoond werd is zeker, immers in de registers op het familiegeld 1693-1696 komt voor: 'de Heer op Bergvliet': hoogst waarschijnlijk Francois. Indien alleen de pachter van de boerderij daar in die tijd gewoond zou hebben, zou de vermelding niet met het voorvoegsel: "de Heer" zijn opgesierd.

Matthys van Son

We mogen vermoeden dat Bergvliet, hoewel nog eigendom van Wilhelmina Schuyffhill, sinds de twintiger jaren van de 18e eeuw benut werd door Matthys van Son, haar neef, vierde kind van Augustinus, de burgemeester van Geertruydenberg. In het rijmwerk van G. Tysens in 'Hollands Arcadie' (1730) komt namelijk de strofe voor:

*'Nu weer naar Bergvliet toe gespoed
met mijne zangen,
Daar Heer van Son zo vaak met
blydschap word ontvangen.'*

In 1734 veranderde de situatie: Wilhelmina Schuyffhill, weduwe van Francois Oosdorp, wonende te Geertruydenberg, verklaarde tegenover een notaris te Den Haag 'ten behoeve van haer neef, de Heer Matthys van Son, advocaat te Amsterdam, en desselfs huysvrouw Anna Maria Abo, bij desen uyt overweginge van goede diensten en genotene vrintschap en uyt andere redenen van vergeldinghe by wegen van schenkinge onwederroepelyk te donateren en van nu off aen voor altoos te cederen, over te geven en te hunnen behoeven af te staan haer buytenplaets genaempt Bergvliet met de boerenwoningh en landerijen, groot te samen omtrent

deze aflevering van 'Angstelkroniek' wordt mede mogelijk gemaakt door

Wim Nienhuis
<http://www.abcoude.com>

op deze particuliere Internet-site vindt u actuele en interessante informatie over de Gemeente Abcoude !
 te bereiken: Tel. 0294 - 287090 Fax 0294 - 287140 Mob 06 51203243 E-mail: wim@nienhuis.net

23 mergen, uyt de Utrechtse treckvaert oostwaards op tot over den Indyk ter halver sloot'.

Bij het ondertekenen van deze acte was een extra getuige aanwezig 'vermits Mej. Comparante haar gesigt niet magtig is'. In de gerechtelijke archieven troffen wij nog een 'oirconde' aan, gedateerd 3 oktober 1734, waarin de gulle geefster 'ten hoogsten bedankt' wordt!

Matthys heeft Bergvliet in elk geval nog 10 jaar in bezit gehad. Hij had zich in 1715 als advocaat in Den Haag gevestigd. Enige tijd later ging hij naar Amsterdam, waar hij op 3 juli 1722 als poorter werd ingeschreven. Hij woonde op de Keizersgracht over 'De Gouden Ketting' en werd in 1728 notaris, hetgeen hij tot zijn dood in 1756 is gebleven. Hij was, zoals gemeld, getrouwd met Anna Maria Abo, een Amsterdamse van geboorte. Dit echtpaar verwierf 7 kinderen. De oudste, Mr Jacobus Augustinus van Son werd stadsadvocaat van Amsterdam, 'een seer schoon, fris, stark man'. Het derde kind was Mr Augustinus van Son, advocaat bij de O.I. Compagnie ter kamer van Amsterdam, Heemraad en Dijkgraaf van den Nieuwer Amstel. Weer een andere zoon, Matthys van Son jr, trad vaak op als getuige bij de ondertekening van door zijn vader opgemaakte notarieële acten.

Het komt mij voor dat de studie van de 7 kinderen, waarvan de oudste in 1718 was geboren, voor de notaris financieel een zware opgave is geweest, hoewel hij, naar de omvang van zijn notarieële dossiers te oordelen, een goed lopend kantoor moet hebben gehad. Hoe het zij, in 1743 verkoopt hij Bergvliet waarvan hij bijkans twintig jaren met zijn vrij grote gezin had genoten. De buitenplaats was toen 60 jaar familiebezit geweest.

Eigendomswisselingen

Bij de verkoop brak een periode aan waarbij Bergvliet van hand tot hand ging en soms als belegging werd benut; herenhuis en boerderij werden afzonderlijk verhuurd. Daarvan getuigen o.a. twee huurcontracten uit 1799. Het eerste heeft betrekking op 'de Heerenhuysinge alsmede het Thuynhuis, het Thuynmanshuys, de Stallinge, het

Wagenhuys en Thuyn, en ook het Schuithuys en Schuitje, mits hetzelfde Schuithuys en Schuitje door de huurder zelve en te zijnen eigen kosten word gerepareerd en onderhouden'. Dit contract is de voortzetting van een eerder contract; de huurder is Jan van der Vogt.

Het tweede contract heeft betrekking op de 'boerenbruikwee met desselfs huismanswoning, bergh en schuur en omtrent 25 morgen soo wey- als hooiland.' De huurder is Jacob Snel waarvan wij ook al een huurcontract aantreffen uit 1787.

Deze contracten kennen dezelfde gedeetailleerde bepalingen voor het beheer als wij bij de huurcontracten van Vrede Rijk hebben gemeld (Kroniek no 7., blz 84 e.v.). Nieuw in deze zijn: een bepaling voor de huurder van het herenhuis, dat deze jaarlijks een schip Lekzand voor de zanding van de plaats en werf zal moeten aanbrengen, en voorts dat de verhuurderesse jaarlijks 70 kruiwagens koemest zal aanleveren tot bemesting van de tuin. In het contract voor de boerderij komt de bepaling voor dat de verhuurderesse jaarlijks twee schepen steigeraarde zal aan-

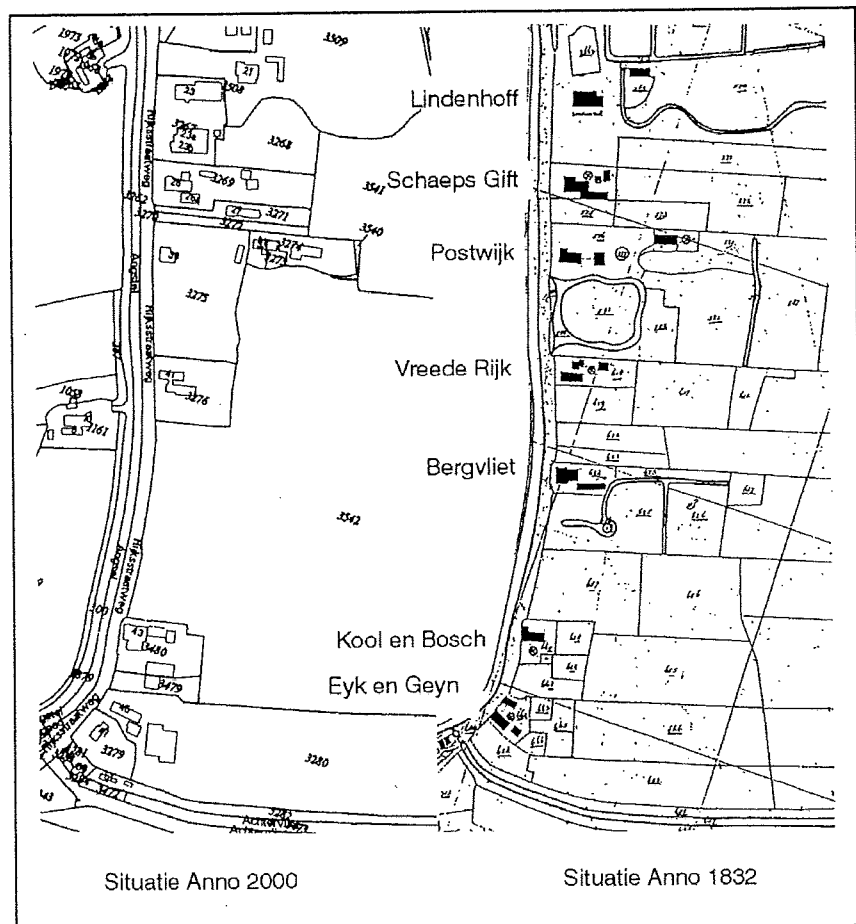
leveren, door de huurder behoorlijk te pluisen (onkruid vrij maken) en te brengen op het hooiland.

In 1801 werd de buitenplaats na een reeks van verkopen opnieuw verkocht, nu aan Andries ten Cate, die het landgoed kocht ten behoeve van zijn echtgenote Vrouwe Anna Maria van der Vogt; de dochter van Jan van der Vogt, die het herenhuis van de buitenplaats al een aantal jaren had gehuurd.

Andries ten Cate was koopman te Amsterdam, handelende voornamelijk met Suriname. Een broer van zijn echtgenote, Adolphus van der Vogt, fungeerde als zaakwaarnemer aldaar. Andries was in 1793, 22 jaar oud, getrouwd met Anna van der Vogt die kennelijk in de tijd dat haar vader daar woonde aan Bergvliet verknocht was geraakt.

Andries heeft ook het nodige gedaan om de buitenplaats te verfraaien. Zo wordt in de veilbrieven van de latere verkoop door Andries nu ook 'een bijbehorende koepel' genoemd.

De vreugde van het bezit van Bergvliet was echter van korte duur - kennelijk financieel een te zware opgave. Reeds in 1805 werd de buitenplaats

Gecombineerde Situatie 1832 - 2000

verhypothekeerd en in 1807 door Andries in veiling gebracht. De koper werd Christiaan Gotlieb Pfeiffer, wonende te Amsterdam in de Romijns-armsteeg, die reeds in 1811 weer tot verkoop is overgegaan.

Niet langer zomerhuis

Nu volgde een periode waarin Bergvliet werd bewoond door de eigenaren, zij het door omstandigheden niet gedurende lange tijd. In 1811 werd Johannes, (*doch alleenlijk schrijvende en tekenende Jan*) Rahder, koopman in wijnen, wonende te Amsterdam op de Kromme Waal, de eigenaar. Hij liet het herenhuis in 1816 van binnen en van buiten witten.

Nadat Jan Rahder in 1819 was overleden werd Bergvliet verkocht. Zijn weduwe vestigde zich meer zuidelijk aan de Angstel in een huis met een koepel maar zonder bijbehorende boerderij. Haar zoon Johan Coenraad deed hetzelfde nog dichterbij Loenersloot; wij zien hen wellicht later nog terug bij onze tocht langs de Angstel.

Bergvliet werd verkocht aan Philip Anton Braun, rentenier, nog wonende te Amsterdam op de Prinsengracht over de Stadstimmertuinen. Deze nieuwe eigenaar liet enige moderniseringen aanbrengen. Hij liet de kalk van de muren bikken, teneinde behang te kunnen aanbrengen. Ook werd het oude secreet uit de gang weggebroken en een nieuwe 'loode tregtel' aangebracht. Voorts werd onder de bestaande koepel in 1820 een kelder aangebracht.

Reeds in 1824 is de Heer Braun overleden en is zijn echtgenote weer naar Amsterdam verhuisd. Bergvliet werd vervolgens op 8 januari 1825 in publieke veiling gekocht door Benjamin Willijns, die echter in 1827 aldaar is overleden. Zij hadden een tuinman en twee dienstboden en woonden op Bergvliet. Zijn weduwe is, nadat op Bergvliet nog een kind van Benjamin werd geboren, met haar zes minderjarige kinderen weer naar Amsterdam naar de Spiegelstraat verhuisd. Ze bracht aan het einde van dat jaar de buitenplaats opnieuw in publieke veiling. De beschrijving in de veilcondities luidt: *'De kapitale en bijzonder aangenaam gelegene Buitenplaats Bergvliet met desselfs Heerenhuizinge, tuinmanswoning, koetshuis, stalling, koepel,*

broeyeryen, moestuinen, boomgaarden, lanen en vijvers, mitsgaders de annexe boerenwoning en stalling voor hoornvee, paardestal, alsmede een zesroedige hooiberg en voorts zeer welige wei- en hooilanden, tezamen 22 bunder.

Onvoorstelbaar dat dit alles een 25 jaar later zou worden afgebroken en ingezaaid met gras!

Naar het einde

Koper van dit geheel was Jan Jansen, rentenier, toen nog wonende te Maarsse. Hij is op de buitenplaats gaan wonen, maar zeven jaar later, in 1835, bracht hij (hoewel wonende op Bergvliet) het landgoed in veiling waarbij het in drie delen uiteen viel. Het herenhuis alsmede de boerenwoning werden middels tussenpersonen gekocht door Anna Geertruy Nobel, weduwe van Gerrit Brasz, een smelterij houdende te Amsterdam op de Binnen Amstel bij de Heerengracht.

Kopers van de wei- en hooilanden waren de broers Steven en Gerrit van Wees, telgen uit een geslacht van - merendeels - veehouders, oorspronkelijk uit Loenen afkomstig. Hun oudere broer Jan had in 1828 het buiten Ipenburg gekocht, ontmanteld en tot veehouderij ingericht, (Kroniek no 2, blz 21).

Ten Zuiden van Bergvliet lagen tot aan de molentocht, heden ten dage bekend als Achtervliet, nog van ouds twee boerderijen, thans 'Kool en Bosch' en 'Eyk en Geyn' geheten. Kool en Bosch was in de tweede helft van de 18e eeuw eigendom van de familie Achterberg en rond 1830 eigendom van de genoemde Gerrit van Wees. Diens broer Steven van Wees was in die jaren eigenaar van de boerderij Eyk en Geyn, die in 1772 was gekocht door Jean Michiel Bock, met zijn vier zusters ook eigenaar van Vreede Rijk.

De veehouderij werd na 1835 niet langer op Bergvliet uitgeoefend, vandaar dat de aanpalende veehouders Steven en Gerrit van Wees belang hadden bij de aan hun gronden aansluitende weilanden.

Anna Geertruy Nobel heeft tot 1853 op Bergvliet gewoond. In dat jaar verkocht zij deze bezittingen aan Willem Christiaan Andries Teuring, die er tot 1857 heeft gewoond. De volgende ei-

genaar werd in 1857 Frederik Dirk Jacobs van Hierden. Deze verkocht het geheel, samen met de door hem inmiddels verworven weilanden, die in 1835 aan de broers Gerrit en Steven van Wees waren verkocht, in 1859 aan Jan Koekenbier, getrouwd met Petronella van Wees, een zuster van Gerrit en Steven.

Uit de boedelscheiding van de in 1864 overleden Jan Koekenbier, weduwnaar van Petronella van Wees, valt op te maken dat de opstallen van de buitenplaats dan geheel zijn afgebroken en de vrijgekomen gronden met gras zijn ingezaaid, hetgeen in 1859 is geschied. Een van de kavels wei- en hooiland, gelegen aan de Indijk, is in 1874 aan het areaal van Vreede Rijk toegevoegd.

En zo is, wat eens het meerdere was van buurman Vreede Rijk, geheel verdwenen, terwijl Vreede Rijk ook thans nog voortleeft als woonboerderij. De weilanden daarachter zijn in de loop der jaren verenigd met de ten Noorden en ten Zuiden gelegen weilanden, zoals is te zien aan de hierbij afgedrukte kaart, een combinatie van de situatie in 1832 met die van het jaar 2000. Het geheel draagt nu het kadastrale nummer 3542. Alleen de boerderij en de weilanden van Eyk en Geyn zijn afzonderlijk gebleven.

In het hiervoor gaande artikel is nog onopgemerkt gebleven dat op de terreinen van Bergvliet in het verleden ook een "vinkenbaan" heeft gelegen, zoals bij meerdere buitenplaatsen langs de Angstel het geval was. Om die reden zal in een volgende aflevering van deze Kroniek iets verteld worden over de sinds de Vogelwet van 1912 verboden vinkerij en de betekenis van de zg. 'buitenplaatsbanen' in dit tijdverdrif. De lezer zoek alvast een plaatsje op het vinkentouw!

Dick Slebos

Angstelkroniek
VRIJGEPROEVED
VRIJGEPROEVED

